

ТАТЕ ЛЕНИН
И ДРУГИ ПРИКАЗНИ

ГАЈ ВАНДЕРХАГЕ

Книгата е објавена со финансиска поддршка од:

Canada Council   Conseil des arts
for the Arts   du Canada

БИБЛИОТЕКА – АКВАМАРИН

Главен уредник
Филип Димевски

Јазична редакција
Андреј Јованчевски

Наслов на оригиналот:
Guy Vanderhaeghe
Daddy Lenin and Other Stories

**Copyrights © 2015 G & M VANDERHAEGHE PRODUCTIONS
INC., by arrangement with the COOKE AGENCY, THE COOKE
AGENCY INTERNATIONAL and PLIMA LITERARY AGENCY.
Originally published in English by MCCLELLAND & STEWARD**

Компјутерска обработка
Бегемот

Ликовно уредување
Наталија Лукомска

© Сите права на изданието ги има БЕГЕМОТ ДООЕЛ – Скопје. Забрането е копирање, умножување и објавување на делови или на целото издание во печатени или електронски медиуми без писмено одобрение од издавачот.

ТАТЕ ЛЕНИН И ДРУГИ ПРИКАЗНИ

ГАЈ ВАНДЕРХАГЕ

(РАСКАЗИ)

превод од англиски јазик
Кристина Димкова

Скопје, 2017

СОДРЖИНА

Џими Хендрикс Експириенс	7
Тик-так	19
Кониџ & Компанија	49
Шеви Бел ер од 1957	80
Живеј на висока нога	113
Каде што беа момчињата	129
Што било	155
Советничката Сали ме доведе до тунелот	185
Тате Ленин	221

ЏИМИ ХЕНДРИКС ЕКСПИРИЕНС

ЛЕТОТО Е 1970-ТА, А ЈАС ИМАМ ЕДНА УБАВКА АМБИЦИЈА. Мечтаам да бев роден во Сиетл, да бев црн, да бев Џими Хендрикс. Мечтаам по експлозија од афропламен разгорен од сценски светла, по сопствена корона на генијалност. Копнеам в кревет слушајќи ја „Purple haze“ на грамофонот по не знам кој пат; наредната ноќ на ред е „All Along the Watchtower“. Имам четиринаесет години и сакам да бидам еден од избраните, еден од опседнатите од зли духови. Да ја натопам гитарата со нафта, гори бејби гори, да ја искршам на парчиња среде врисокот на илјадниците. Сакам да бидам луд како Џими Хендрикс.

Она што не го знаев тогаш беше дека пред мојот пријател Џими да ја запали гитарата во Монтереј, ги предупредил камерманите да си се подготват со многу филмска лента. Ова го дознав многу подоцна, откако тој веќе беше мртов.

Ова не ми е добар период. Откако ќе заврши училиштето во јуни, татко ми ќе нè пресели во нов град; сè што имам е Џими Хендрикс, Конрад и Финти. Не знам што правам со последниве двајца, освен тоа што, бидејќи училиштето е на распуст преку лето, ми недостакуваат можности да си го проширам кругот на познајници. Очајниците не бираат.

Го запознавам Финти пред еден супермаркет. Тој ме запознава со Конрад. Ништо не му фали на Финти; да бил роден во нормално семејство ќе имал некаква шан-

са. Конрад е сосема поинаква приказна. Финти гордо ме известува дека Конрад бил познат по тоа што пали оган во кантите за ѓубре и ги фрла на покривите од гаражите, се прикрадува на паркинзите и прави штета од десет илјади долари додека да трепнеш. Шмрка лепило за лепење на авиончиња-макети, бензин. Тие работи јас не сакам ни да ги допрам. Невозможно ми е да го замислам Џими Хендрикс со муцката пикната во најлонско кесе. Одвреме-навреме ќе си штрбнам малку трева од тајниот склад во фиоката со гаќи на мојата постара сестра Корин, ќе си направам свој приватен Вудсток додека Џими со одобрување ме гледа одозгора, од постерот на сидот во мојата спална соба. Си велам, ова сум јас. Финти и Конрад се само привремени попатни станици на големото патување.

Конрад ме плаши. Неговата долга коса не е начин на изразување, туку сиромашна замрсеница. Неговите скршени зглобови на прстите плачат од удирање сидови; тој е несреќа која самата сака да се случи. Единствената личност која исто толку ме плаши е татко ми, чистач кој работи ноќна смена во смртоносен канцелариски комплекс во центарот на градот, од полноќ до осум наутро. Вампир кој спие кога сонцето грее, ми ги забива забите во вратот на вечерната трпеза и оди на работа со задоволна, крваво сива насмевка на усните. Што се однесува до него, постои само една лекција што треба да ја научам – не биди глупав кога се работи за животот. Ја слушам секоја вечер, надополнета со примери и илустрирана.

Не сум глупав. Тоа е мојата суперидеја да се забавуваме вознемирувајќи ги другите луѓе, бидејќи е помалку опасно од што било што би предложил Конрад. Истиот принцип на заменување на хероин со метадон.

Тројцата одиме наоколу и им тропаме на вратите на луѓето. На кој и да отвори, му викам дека сме дошле по албумот на Џими Хендрикс.

– Што?

– Албумот на Џими Хендрикс што го имате објавено за продажба во огласот во весник.

– Зар не е ова Мејтленд Кресент 1102?

– Па што мислите? Што вика бројот на куќава?

– Епа, тогаш сигурно сме на вистинското место. Можеби била вашата сопруга. Вашата сопруга да не го огласила за продажба албумот на Џими Хендрикс?

– Никој не огласил ништо. Немам веќе сопруга. Сам живеам.

По мојата точка за загревање, се вклучува Финти со сета патетика на тагата и разочарувањето како што го обучив. – Ова мене не ми е многу смешно. Да се премислите во последен миг. Ѐ ветив на сестра ми дека ќе ѝ го купам албумот за роденден. Имам само еден долар да ѝ купам некој вошлив албум на старо за роденден и сега вие ми го правите ова. Со два автобуса дојдовме до овде.

– Сестра му има церебрална парализа, господине. – Ја обесувам главата како да не ми се верува што му прави на кутрото девојче.

Конрад му вели на Финти: – Јас имам педесет центи. Еве ти ги. Понуди му долар и пол. Ќе ти го продаде за долар и пол.

– Нема да продадам ништо затоа што немам никаква плоча од Џими Хендрикс. Немам ниту грамофон.

– Јас имам триесет и пет центи – му велам на човекот. – Тоа се долар и осумдесет и пет центи. Му треба албумот за сестра му. Музиката ѝ е сè што има во животот.

– Не може да излегува со момчиња или нешто слично – вели Финти со скршен глас. – Поради таа инвалидска количка.

– Види, жал ми е за сестра ти, дете. Ама, ти се колнам, ти се колнам пред Бога, ја немам таа плоча.

– Можеби сте заборавиле дека ја имате – му велам. – Дали ви е ова познато? Звукот познат ви е? – И почну-

вам да курблам воздушна гитара, изведувајќи ја „Purple haze“, нема шанси стариот глупак да ме сопре сè додека не завршам врескајќи толку силно, за да му пуштам крв од ушите.

Едно попладне се возиме по предградијата, благодарение на трите велосипеди со кои си се послуживме од една шипка зад градскиот базен. Можам да ја почувствувам жештината која излегува од асфалтот и ми влегува во лицето кога ќе се навалам на воланот вртејќи ги педалите. Конрад шмркал, а топлото време му го испаруваше лепилото од черепот и испушташе опасна пара. Веќе се издра со некоја вулгарна, безобразна забелешка кон една жена која туркаше бебешка количка; сега пали чкорчиња и ги фрла кон еден разџавкан пекинезер на нечиј тревник, вадејќи го кучето од неговиот мал памет. Госпоѓата од куќата го гледа од предниот прозорец и знам дека кога ќе ги затвори драпериите, ќе повика полиција.

На Конрад очајно му треба структура, чувство за цел сега во овој миг, па затоа му покажувам кон еден бунгалов надолу по улицата, бунгалов каде што секоја грмушка во дворот е искастрена да личи на нешто. На пример, петел. Секако дека се сеќавам на петелот. Лесно е да се погоди каква личност живее во таква куќа. Врвна територија за играта Џими Хендрикс.

Финти и Конрад тргнуваат по мене за секунда, нема потреба од објаснување. Ги застануваме велосипедите, ги оставаме на тревникот. На влезната врата има знак напишан со црвена боичка на картон: аларм на влезот. Ве молам влезете одзади. Старецот кој излегува од вратата е облечен како директор на банка во слободен ден. Бела кошула, кравата на пруги, светложолт џемпер од алпака. Многу висок, уреден старец со убав тен, штотуку ја исчешлал косата. Сè уште му се познаваат трагите од чешелот.

– Дојдовме да се распрашаеме за албумот – му велам.

– Да, да. Влезете. Влезете. Ве очекував – вели, а очите му се втреничени кон нешто над мојата глава. Се вртам да видам што му го привлело вниманието и гледам дека нема ништо.

– Наваму, наваму – нè потерува, со очите трепкајќи кон ведрото небо. За миг се прашувам да не е слеп, но потоа почнува да нè втерува низ тремот, низ кујната во дневната соба, рацете му се мавтаа долу околу колена-та како да ишка кокошки. Финти и Конрад се кикотат и дрдорат. – Премногу е богат – слушам како вели Конрад.

Старецот покажува и мрмори: – Седнете. Седнете – пред да исчезне кон задниот дел на бунгаловот. Конрад и Финти почнуваат да беснеат борејќи се кој да ја има релакс-фотелјата, но веќе е одлучено кој има право на неа. Како големо куче и кутре, Конрад му дозволува на Финти да гризне малце пред да го прободете со погледот, со малите црвени очи како мараска вишни оставени предолго време во тегла, па веќе почнале да се расипуваат. Финти се помирува со честерфилдот. Големото куче се срушува на релакс-фотелјата, го исфрла потпирачот за нозе, ми се насмевнува цинички над врвот на патиките. – Токму така! – вели.

Не ми се допаѓа кога Конрад кажува работи како „Токму така“. Тој нема право на тоа. Тој и Финти не се на иста бранова должина со луѓе како мене и Џими Хендрикс. Конрад ќе ги прашуваше луѓето дали ги имаат албумите на Елвис Присли да не му објаснев дека овие луѓе на кои им свониме најверојатно ги имаат.

Финти е пикнат во едно чиниче со кикирики на малото масиче. Почнува да му ги цитка на Конрад. Конрад ги загризува како куче во обид да фати муви, толку силно загризува што можеш јасно да му ги чуеш забите низ целата соба. Оние кои ќе ги пропушти се треснуваат од сидот, отскокнуваат и се вртат на подот од тврдо дрво.

Се прашувам каде замина стариот. Ушите ми се начулени во случај да е на телефон со полицијата. Не ми се допаѓа неочекуваниот тек на работите, топлото добредојде што ни го приреди. Се обидувам да сфатам што се случува онаму, но куќата има некој чуден мирис кој ми вползува во ноздрите и ми се меша со мислите. Кога го фатив првиот бран од него, помислив дека е лепилото од здивот на Конрад, ама сега не сум сигурен. Чуден, мрачен мирис. Како некој да ја беше отворил вратата на долго напуштен, заборавен фрижидер и мртвиот кислород и бајатата хемикалија за ладење ми го замаглуваат мозокот.

Сиве овие забегани работи ми се врткаат низ мозокот, кога наеднаш Финти се здрува на честерфилд софата со кикиритка помеѓу палецот и средниот прст, спремна за испукување. Со уплашените усни голтнува воздух како зајак. Скубнувам еден поглед преку рамото и еве го старецот застанат на влезот од дневната соба. Со пушка потпрена на своите гради.

Нозете на Конрад поигруваат од радост на потпирачот.

Стариот господин ја крева пушката над својата глава како да прегазува поток, прави неколку долги, тетерави чекори во собата, звучно ја штракнува пушката враќајќи ја надолу дијагонално преку кошулата и објавува: – Син ми носеше ваква Ли Енфилд низ цела Холандија во последната војна. Не е веќе со нас. Мислев дека вие, момчиња, би сакале да видите едно парче историја – се насмевнува и Ли Енфилд почнува да се движи како да има свој ум, устата на пушката полека се лизга кон Финти на честерфилдот. Едното око на старецот е збрчкано и затворено; другото зјапа над цевката право во градите на Финти. – Џ. Ф. К – вели. Потоа цевката прави мрзливо движење кон Конрад на релакс-фотелјата. – Боби. Боби Кенеди.

Некои ноќи се вртат кон телевизорот во четири наутро кога сите станици престанале со емитување програма. Ми се допаѓа како телевизорот ми шуми во ушите, како мозокот ми навева сино-зелен и сив снег, како фантомските болскоти светлина стануваат светли точки на радарскиот екран кој следи вселенски бродови од далечни планети. Токму сега во мојот мозок се случуваат слични работи, но чувството е лошо наместо добро.

– Тргни ми го тоа од лицето – му наредува Конрад.

Старецот не се помрднува. – Можам да ги почувствувам Џон и Боби како испуштаат бакар директно низ телевизискиот екран. Ли Харви Освалд го чувствува тоа, како и Сирхан Сирхан. Мислам дека, барем во Северна Америка, ние сме единствените тројца.

Конрад го погледна сомничаво и накриво. – Какво срање тресеш бе?

– А ти – вели старецот, поткревајќи го гласот – ти испушташ бакар, а исто и твојот пријател покрај чиничето за кикирики. Хемијата е судбина. Премногу бакар во човечкиот систем привлекува молња. Не ме обвинувај мене. Јас не сум виновен.

Долга тишина. Петиците на Конрад бесно се тресат на потпирачот.

– Разбираш ли? – старецот прашува. – Дали сум јасен?

Прашањето е наменето за Конрад, но јас сум единствениот кој одговара. Чувствувам дека старецот бара нешто веднаш. – Се разбира. Така е. Сфаќаме.

Љубезно ми кимнува додека ја спушта пушката долу покрај своите стапала. Секунда подоцна, пребарува низ џебовите, вади полни раце ситни парички, ги истура на малата масичка како метален град брзо зборувајќи: – Се разбира, секогаш постојат исклучоци од правилото. Јас, на пример. Јас сум имун на гром. Можам да шетам низ сурија убијци со пола кило бакар во стомакот и ништо нема да биде, ништо. Недопирлив. – Прстите

му шантаат низ паричките, туркајќи ги пените на една страна. Наеднаш вратот му станува крут; сивиот скрамлив јазик бавно, многу бавно се пробива помеѓу усните. Старецот зема едно пени и ни го покажува на секој од нас поединечно, како магионичар кој се подготвува да изведе некој трик. Внимателно ја допира паричката до јазикот како да лепи марка на коверт. Цврсто ги затвора очите. Полека ја повлекува паричката и ја голтнува. Ние го гледаме како стои таму, нишајќи се напред-назад додека пулсот му скока во очните капаци.

На Конрад му се смачи. – Еј, ти! – вреснува. – Еј, ти, тебе ти зборам!

Очите на старецот се отвораат со трепет. Како да гледаш бебе како се буди.

– Ич кур не нè боли колку пени можеш да голтнеш – му вика Конрад. – Тука сме за албумот.

– Така е, албумот. Се разбира – вели старецот скокнувајќи кон отоманот и подигајќи го капакот.

– И уште нешто – го предупредува Конрад намигнувајќи ми. – Да не си се обидел да ни подметнеш некој евергрин. Овој Трој овде е хипик. Си има стандарди. Знаеш што е хипик?

– Да – вели Финти собирајќи храброст од Конрад. – Знаеш што е хипик?

Старецот извлекува еден набрекнат албум со фотографии од отоманот, го става на малата масичка, се спушта до неа на колена на подот од тврдо дрво. Ни ги врти страниците небаре е време за раскажување приказни во катчето на Вино Пу во некоја детска соба во библиотеката.

Сликите се црно-бели, секоја од нив – снимка на пат во изградба. Сите се сликани токму во мигот пред сонцето да изгрее или да зајде, фотоапаратот е вперен точно надолу кон автопатот, кон местото каде што исчезнува во магла од бледа светлина која јава на хоризонтот. На

ниту една од нив нема луѓе, само по некој старомоден булдожер паркиран во ендек кој изгледа како напуштен кога сите бегале од вонземјани, од чума или што било.

Конрад рика: – Што ти е ова?

– Пример на законот за опаѓачки приноси – му одговара старецот, занесено вртејќи ги страниците. – Во претходниот живот бев градител на автопати. Без признание за својата извонредност.

– Зошто нема никој на сликиве? – Конрад е љубопитен. – Слики без луѓе се потрошен филм за курово здравје.

– Ох, но еве тука еден човек – го поправа старецот. – Препознајте го. Мислам дека е очигледно кој е, иако имаше расправи. Ако го потврдите неговиот идентитет, со сигурност тоа многу ќе значи.

Конрад и Финти се загледаа во снимките, како навистина во нив да демне некое човечко суштество. По триесетина секунди, Конрад се предава нервозно изјавувајќи: – Овде нема никој на ниту една слика.

– Се појавува и се губи. Понекогаш е тука, понекогаш не е. Ама, сега со сигурност е тука. Ќе го препознаете – нè уверува старецот.

Сега веќе Конрад се сомнева дека стариот се обидува да ни продаде некоја фора, некаква пензионерска варијанта на Џими Хендрикс Експириенс. – А, да, сега го гледам. Џими Хендрикс сирка од зад онаа машина во ендекон. Тој е, нели Финти? Стариот Џими Џимбо. – Го боднува Финти со лакотот в ребра, толку силно што овој зацивка.

– Не е точно. Сигурен сум дека човекот се наоѓа на средината на патот. Чекори кон нас. Погледни повторно.

Ова само го накурчи Конрад. – Добро. Јас не сум глуп. Не ми продавај муда за бубрези.

– Те молам опиши го – мирно и спокојно му вели старецот.

– Еве ти еден опис. Празен пат. Земи си ебени очила, корав стар шутраку.

– Значи си продолжуваш со ист тон – гласот на старецот почна да му трепери; малку звучи како оној на Финти кога зборува за сестра му во инвалидската количка, само природен. – Само пат. Само пат, вели момчето – го забодува прстот во фотографијата толку силно што таа се стуткува, и се врти кон Финти. – Ти, млад човеку. Опиши го.

– А? – Финти погледнува кон Конрад барајќи помош.

– Чук, чук. Кој е тука? – Прстот на старецот тропа на фотографијата неодложно, отскокнува со заслепувачка светлина. – Кој е тука? Кој е тука? Чук, чук. Чук, чук!

Конрад ја испакнува вилицата кон Финти, предупредување. – Да не си кажал ништо. Да не си му дал ништо.

Старецот си го плеснува коленото, лицето му живнува од радост. – Не размислуваш многу, а? – вреснува. – Му кажуваш да не ми дава ништо, тоа е признание дека има нешто за давање. Каков лапсус! Ти се испушти!

Го зграпчува албумот, ми го пика в рака. Малечки капки пот му се појавуваат на челото. Некако ми се гледаат како да се ледени. Ме потсетуваат на течен фреон или како и да се вика оној гас што го пумпаат во фрижидерите за да ги одржува ладни. Хемискиот мирис е силен мирис. Излегува од него.

– Сега вистината – ми шепоти. – Кажи ми што гледаш.

Чувствувам дека Конрад зјапа во мене, го слушам како вика: – Нема ништо, Трој. Ништо.

Зјапам во празниот пат, изгребан од сечилата на грејдерот, од парчињата земја капе мрсна влага. Една чичка мрачна светлина го боцка хоризонтот.

– Само пат – одговарам. Сопствениот глас ми звучи чудно, како да извира од стомакот на некој вентрилокист.

– Но, патиштата не се случуваат сами по себе – нежно ме убедува старецот.

– Не.

– Епа, кажи ми, кој друг е на фотографијата?

Исто е како да зјапаш во празен ТВ екран. Снегот мрда формирајќи лица на познати луѓе заклучени во системот од струјни кола од старите програми. Шустењето на снегот се претвора во омилените песни, акорди на гитарата кои квичат и умираат.

– Си игра мозочни игри со нас, Трој – предупредува Конрад. – Кој го ебе. Ебан лудак. Ебан луд деген.

Старецот се навалува многу близу кон мене; му ги чувствувам влакната од џемперот од алпака како ми ја допираат голата рака. Како статичен електрицитет. – Кажи ја вистината – мрмори. – Кого гледаш?

Си го задржувам здивот, а потоа велам. – Тебе.

– Да – вели старецот. И откако го кажува тоа, го чувствувам Конрад како станува, му ја чувствувам сенката како се тетерави меѓу нас двајцата.

– А главата. Што гледаш над мојата глава?

– Престани со срањево, Трој – вели Конрад.

Гледам во сликата, трепетливиот прст на старецот ме води кон бледата сива пена на хоризонтот. Таму го задржува, додека фантомската светлина му го крунисува нокотот.

– Светлина.

– Аурата.

– Аурата – вкочането повторувам по него.

Конрад ми го клоцнува албумот од раката, тој летнува низ собата со размавтани страници. Старецот и јас не се осмелуваме да ги кренеме главите. Само седиме, слушајќи го рапавиот звук на Конрадовиот здив. Поминува долго време пред тој да каже: – Мислиш не знам што си наумил, Трој? Само не обидувај се да ме ебеш во здрав памет. Само тоа немој.

Старецот и јас седиме со наведнати глави слушајќи ги Конрад и Финти како поминуваат низ куќата, гласовите им стануваат сè посилни, сè посамоуверени како што се приближуваат до задната врата. Потоа таа треснува, а главата на старецот се тргнува како да е врзана со жица за вратата. Надвор Конрад и Финти гласно се смеат. Им ги слушам гласовите како избледуваат и сфаќам дека старецот мене ми зборува.

– Знаев дека ти си тој што ќе ми ја каже вистината. Знаев уште кај задната врата кога ја видов сета онаа великодушна светлина како доаѓа... – Застанува, ми ја допира главата. – Доаѓа одовде.

И јас станувам и трчам низ куќата, се судирам со една ламба, се движам толку брзо како звукот на скршеното стакло да нема никаква врска со мене. Низ мрежната врата, го прескокнувам украдениот велосипед, туркајќи ги скинатите спици, извитканите бандажи кои Финти и Конрад ги треснале. Трчам, ситни пламенчиња ми го боцкаат скалпот, ги чувствувам, пламенчињата ми лазат одзади по вратот, ми ја лижат јаката, ми дишат жештина во ушите.

А Џими, два месеца откако е мртов, е таму пред мене, сценските светла фатени во стапицата на неговата коса, разгорената, размавтана грмушка. И млад градител на патишта стои на празниот, недовршен пат, главата расцветана во бледосив оган.

И еве сум јас како трчам низ доцниот попладневен спокој на празната приградска улица, вшмукан во неа побрзо одошто нозеве можат да ме носат, овој шуплив, засипнат татнеж од оган во мојава глава, таа мала точка на хоризонтот која ме влече онаму каде што сонцето или изгрева или заоѓа. Кое од тие две, немам поим.